

50
LET

**VALVASORJEVE NAGRADE, PRIZNANJA
IN DIPLOME ZA LETO**

2020

Predgovor ob jubilejni 50. podelitvi Valvasorjevih odličij

Slavnostna podelitev Valvasorjevih odličij v okviru Slovenskega muzejskega društva bi morala biti letos kljub pandemiji covid-19 še bolj slovesna kot po navadi, saj prav letos praznujemo 50. obletnico prve podelitve Valvasorjevih nagrad in priznanj. Že od začetkov podeljevanja odličij lahko na teh vsakoletnih muzejskih prireditvah širši slovenski javnosti predstavimo pomembne projekte, ki zaznamujejo muzejsko delo. Ob tem, da je bila lanska prireditev zaradi znanih razlogov žal okrnjena, muzealci zdaj lahko le upamo, da nam bo ob letošnji podelitvi v Velenju uspelo izpeljati muzejsko slovesnost v živo, z udeležbo vseh nagrajencev in njihovih podpornikov.

Epidemiološke razmere so vplivale ne samo na finančno poslovanje muzejev, ampak tudi na poslovanje Slovenskega muzejskega društva. Zaprtje oziroma okrnjeno delovanje muzejev in s tem manjši obisk so muzejski delavci delno nadomestili s posredovanjem muzejskih vsebin prek spleta. Toda kljub omejenemu obsegu finančnih sredstev je bilo v minulem letu izvedenih veliko kakovostnih projektov. Zato je komisija za podeljevanje Valvasorjevih nagrad, priznanj in diplom imela težko delo, saj so bili tudi tokrat nominirani projekti odlični. Komisiji, ki je letos zadnjič delovala v sedanji sestavi, se zahvaljujem za odlično opravljeno strokovno delo.

V imenu Slovenskega muzejskega društva iskreno čestitam letošnjim slavlencem in prav tako tudi nominirancem za letošnja odličja, saj s svojim strokovnim delom skrbijo za predstavljanje naše dediščine širši javnosti in za njeno varovanje.

*dr. Flavio Bonin,
predsednik Slovenskega muzejskega društva*

Nagovor ob jubilejni 50. podelitvi Valvasorjevih odličij

Komisija za Valvasorjeva odličja v sestavi mag. Marjetka Balkovec Debevec (etnologinja in zgodovinarica, Slovenski šolski muzej), Marjeta Bregar (zgodovinarica, Dolenjski muzej Novo mesto), Goran Milovanović (filozof in sociolog kulture, Galerija Božidar Jakac, Kostanjevica na Krki), dr. Karla Oder (etnologinja in zgodovinarica, Koroški pokrajinski muzej), mag. Tita Porenta (zgodovinarica in etnologinja, Muzeji radovljiške občine), dr. Maša Sakara (arheologinja, Pokrajinski muzej Koper) in mag. Miha Mlinar (arheolog, Tolminski muzej, predsednik komisije) v letu 2021 končuje svoj 4-letni mandat. Na štirih sejah v letošnjem letu smo obravnavali 16 prispelih nominacij za različne kategorije Valvasorjevih odličij. Za Valvasorjevo nagrado za življenjsko delo je prispel en (1) predlog, za enkratne dosežke je komisija prejela skupaj sedem (7) predlogov in za častna Valvasorjeva priznanja osem (8) predlogov.

Edina letošnja kandidatka za najvišje muzejsko priznanje je bila tokrat predstavnica galerijske dejavnosti, ki si je nagrado za življenjsko delo zaslužila s strokovnim delom, širokim opusom ter bogastvom znanja in izkušenj, pridobljenih z delovanjem v slovenskem prostoru in v tujini.

Člani komisije smo z Valvasorjevim priznanjem za enkratne dosežke za leto 2020 nagradili tri (3) nominirane projekte, katerih avtorske skupine ponujajo preplet različnih strokovnih področij in kulturnih krajin. Komisija je kot enkratni muzejski dosežek prepoznala razstavni projekt *100 let novomeške pomladi* avtorske skupine iz Dolenjskega muzeja v Novem mestu, ki ga odlikujejo premišljen koncept, vsebinska predstavitev z izbranimi predmeti in ilustracijami ter tematika, ki glavne akterje – mlade umetnike iz lokalnega okolja – postavi na piedestal nacionalne ustvarjalnosti pred sto leti.

Drugi muzejski projekt, ki ga je komisija nagradila za enkratni muzejski dosežek v letu 2020, je stalna razstava Narodnega muzeja Slovenije *Zgodbe s stičišča svetov*. Razstavo je zasnovala skupina strokovnjakov iz Narodnega muzeja Slovenije in je sad večletnega muzejskega projekta, s katerim so sintetično in strokovno dovršeno predstavili arheološko podobo območja Slovenije od paleolitika do konca srednjega veka.

Povsem drugačna od tega je obravnavana tematika tretje nagrajene avtorske skupine, tj. avtorjev iz Tržiškega muzeja in njihovih zunanjih sodelavcev. Gre za razstavo *Koncentracijsko taborišče Ljubelj/Mauthausen 1943–1945*, ki z muzejsko interpretacijo pojasnjuje in situ ohranjeno območje koncentracijskega taborišča na Ljubelju. S tem je omogočena subtilna zaznava ene najtemačnejših tematik v zgodovini človeštva, hkrati pa je ta tematika aktualna tudi v današnjem času, saj nas opominja na različne oblike kršenja temeljnih človekovih pravic. Komisija je letos potrdila prav vse prispele nominacije za častno Valvasorjevo priznanje, medtem ko smo za Valvasorjev nagelj predlagali razstavni projekt Slovenskega planinskega muzeja.

Tudi letošnja pomlad je bila žal podobna lanski, v znamenju koronavirusa in njegove nevarnosti. Zato smo se odločili, da bomo nagrade in muzejska odličja fizično podelili septembra, in ne v maju, ob mednarodnem dnevu muzejev, kot je bila dosedanja ustaljena navada. Čeprav smo tudi muzejski in galerijski delavci veliko medsebojnih aktivnosti in komunikacije prepustili računalnikom, je eno gotovo: večina osnovnega muzejskega dela še vedno poteka za muzejskimi zidovi. To je opazno tako v bogatem opusu najrazličnejših muzejskih in galerijskih projektov kot v ugotovitvi, da so med njimi še vedno v večini klasični. Nadaljujmo 50-letno tradicijo!

mag. Miha Mlinar,
predsednik Komisije za podeljevanje
Valvasorjevih nagrad, priznanj in diplom

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ŽIVLJENJSKO DELO

mag. MILENA KOREN BOŽIČEK

Pod strokovnim vodstvom kustosinje mag. Milene Koren Božiček, muzejske svetnice, je znotraj Knjižnice Kulturnega centra Ivan Napotnik Velenje, v kateri je bil tudi razstavni prostor galerije, leta 1982 nastal »galerijski kotiček«. V malo manj kot 40 letih je v slovenskem prostoru prerasel v referenčno, po muzejskih standardih opremljeno in uveljavljeno Galerijo Velenje, ki danes deluje kot organizacijska enota v okviru Festivala Velenje.

Milena Koren Božiček je ena tistih kustosinj, ki ne glede na okoliščine ves čas svojega delovanja izžareva neskončno predanost svojemu poklicu. Je neutrudna borka pri uveljavljanju in utrjevanju pomena likovne umetnosti kot enega od generatorjev kulture v najširši družbi, pri čemer zna delovati interdisciplinarno. Intenzivno se ukvarja s proučevanjem, prezentiranjem in publiciranjem slovenske umetnostne zgodovine, pri tem pa poskuša poiskati, monografsko obdelati in v slovenski patrimonij postaviti pomembne, a skozi zgodovino nekoliko pozabljene ali spregledane avtorice, kot so denimo Mira Pregelj, Elda Piščanec in Majda Kurnik. Med drugim je temeljito proučila in predstavila dva pomembna v Velenju živeča umetnika, Alojza Zavolovška in Cirila Cesarja, in skupaj z Narodno galerijo pripravila projekt retrospektivne razstave pomembnega slovenskega kiparja Ivana Napotnika, ki so ga leta 2008 predstavili tudi v *Akademie der bildenden Künste* na Dunaju.

ŽIVLJENJSKO DELO

Med prednostnimi nalogami delovanja, ki se jim posveča nagrajenska, sta tudi promocija slovenskih avtorjev v tujini in vzdrževanje stika s sodobnimi pojavi v vizualni umetnosti. Tako ji je uspelo poleg Napotnika na Dunaju, kjer je kiparski mojster študiral, v muzeju Zepter v Beogradu predstaviti slikarko Majdo Kurnik in v Trstu Eldo Piščanec. Stik s tujino Milena Koren Božiček ves čas ohranja tudi kot dolgoletna članica mednarodnega združenja likovnih kritikov AICA. Občutek za stanovsko povezovanje z delom v društvih že dve desetletji izkazuje kot članica izvršilnega odbora Slovenskega muzejskega društva, kasneje je bila predsednica nadzornega odbora ter članica komisije za Valvasorjeve nagrade in priznanja, trenutno pa je članica izvršnega odbora Slovenskega umetnostnozgodovinskega društva. Prav tako je dejavna na področju varstva kulturne dediščine, saj je poleg dokumentacijskega muzejskega dela, v okviru katerega si že skoraj 40 let aktivno prizadeva za dopolnjevanje stalne zbirke Galerije Velenje, sodelovala pri začetkih revitalizacije starega mestnega jedra Starega Velenja, Vile Mayer v Šoštanju in Galerije Velenje. Aktivno sodeluje tudi pri promociji javnih spomenikov v Velenju ter kot sodna cenilka in izvedenka za likovno umetnost.

Kot posebno primarno poslanstvo svojega dela dojema aktivno zavzemanje za promocijo mlajše generacije slovenskih likovnih ustvarjalcev. Številnim mladim avtorjem, ki stopajo na samostojno pot, je omogočila, da so razstavljali v Galeriji Velenje in drugih galerijah v Sloveniji in tujini, s tem pa za njihovo delo ponudila možnosti predstavitve in uveljavitve v svetu umetnosti. Bila je pobudnica in vodja galerijskega izobraževalnega projekta Slikarska kolonija diplomantov ALUO Ljubljana, ki je 20 let potekal v Velenju, prav tako je bila pobudnica ustanovitve umetniške gimnazije v Velenju.

Strokovno poslanstvo muzejske svetnice mag. Milene Koren Božiček je skrb za umetnostnozgodovinsko dediščino, še zlasti prepoznavna je njena permanentna usmeritev v strokovno delo z mladimi umetniki, ki si utirajo pot v kulturni prostor. Ob tem je Valvasorjeva nagrajenska za življenjsko delo sistematično gradila kontinuirano programsko usmeritev in s tem prepoznavnost Galerije Velenje. V 40 letih delovanja se je ta razvila v eno od pomembnih kulturnih središč v državi in s svojo bogato zbirko pomembno dopolnjuje likovni patrimonij Slovenije.

Avtorji razstave 100 let novomeške pomladi, od leve Jasna Kocuvan Štukelj, Majda Pungerčar, Maja Rudolf Markovič, Marjeta Bregar, Jurij Kocuvan.

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ENKRATNE DOSEŽKE

AVTORSKA SKUPINA: MARJETA BREGAR, JASNA KOCUVAN ŠTUKELJ, MAJDA PUNGERČAR, MAJDA RUDOLF MARKOVIČ (VSI DOLENJSKI MUZEJ NOVO MESTO) IN JURIJ KOCUVAN (STUDIO 30), ZA RAZSTAVNI PROJEKT *100 LET NOVOMEŠKE POMLADI*

100 let novomeške pomladi je razstava o gibanju, ki so ga pred stoletjem, takoj po koncu prve svetovne vojne, v Novem mestu spodbudili in zaznamovali mladi umetniki. Na enodnevnem dogodku so tedanji gimnazijci z mladostno energijo in enotnim nastopom na razstavi in spremljajočih kulturnih dogodkih predstavili tri veje umetnosti, uvrščene med gradnike slovenske narodne identitete – slikarstvo, glasbo in literaturo. Umetniški dogodek se je skozi zgodovino izkazal za narodotvornega, saj je z umetniškim prelomom in širšim vplivom na slovenski kulturni prostor sodil med osrednje izhodišča slovenskega ekspresionizma in pomenil začetek avantgarde na Slovenskem.

Konceptualno in oblikovno domišljena razstava povezuje dva vsebinska sklopa, predstavljena na dveh lokacijah Dolenjskega muzeja Novo mesto. Prvi del z naslovom *Mladi, neznani, avantgardni* oriše zgodovinsko ozadje novomeške pomladi in enakovredno predstavi vse njene akterje, umetnike, ki jih je pod svoje mentorsko okrilje vzel starosta likovne umetnosti Rihard Jakopič. Kot osrednji lik je izpostavljeno cvetoče češnjevo drevo, okoli katerega so postavljeni različni stoli. Drevo ponazarja pomlad, stol pa posebej posameznega akterja novomeške pomladi. Vsak med avtorji je enakovredno predstavljen s svojo vlogo in umetniško ustvarjalnostjo.

Let novomeške pomladi je drugi del razstave, postavljen v muzejski galeriji, in je poizkus rekonstrukcije razstave umetniških del na novomeški pomladi. Celostenski fotografski portreti mladih umetnikov obiskovalce pozdravijo in povabijo v razstavni prostor, kjer so predstavljena njihova umetniška dela. Postavljena so na skrbno barvno usklajenih stenah in obešena tako, kot so bila dela na originalni razstavi. Projekcija besedil na treh stenah je literarno umetniško delo, v ozadju se kot še ena umetniška zvrst vrtil glasba.

Pregledno in estetsko usklajeno razstavo ob študijski pripravi, premišljenem konceptu in vsebinski predstavitvi odlikuje še izbrana tema, ki glavne akterje iz lokalnega okolja postavlja v središče nacionalne ustvarjalnosti. Vsebinsko in oblikovno skrbno dodelan razstavni katalog je monografska študija o novomeški pomladi in njenih akterjih ter hkrati katalog njihovih umetniških in razstavljenih del. Avtorska skupina je iznajdljivo obudila stoletni duh novomeške pomladi in poudarila njene vrednote, kot so edinstvo, enakost in mladostna energija akterjev.

100 let novomeške pomladi je študijski projekt s konceptualno in oblikovno domišljeno razstavo o narodotvornem gibanju, ki so ga pred stoletjem v Novem mestu spodbudili in zaznamovali mladi umetniki. Ti so postavili izhodišča slovenskega ekspresionizma in avantgarde na Slovenskem.

Avtorska skupina stalne razstave Zgodbe s stičišča svetov, Narodni muzej Slovenije.

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ENKRATNE DOSEŽKE

AVTORSKA SKUPINA: MAG. GORAZD LEMAJIČ (VODJA PROJEKTA), DR. JANKA ISTENIČ, DR. TIMOTEJ KNIFIC, DR. BOŠTJAN LAHARNAR, DR. TOMAŽ NABERGOJ, DR. MATIJA TURK, DR. PETER TURK (VSI NARODNI MUZEJ SLOVENIJE), ZA STALNO RAZSTAVO ZGODBE S STIČIŠČA SVETOV

Stalna razstava Narodnega muzeja Slovenije z naslovom *Zgodbe s stičišča svetov* je muzejska pripoved o življenju ljudi na ozemlju današnje Slovenije od starejše kamene dobe do konca srednjega veka. Razstava, ki je nastajala med letoma 2014 in 2020, temelji na arheoloških predmetih Narodnega muzeja Slovenije.

Uvodoma obiskovalca na hodniku sprejme časovni trak, ki se začne z današnjim časom, in ga pospremi v preteklost, vse do začetkov v starejši kameni dobi. Umirjeno in enotno oblikovanje, ki posamezna obdobja loči po barvnih tonih, smiselno dopolnjujejo domiselna ambientalna postavitve, multimedija in didaktični kotički, ki so namenjeni najmlajšim obiskovalcem. Zgodovinski narativ ob številnih risarskih rekonstrukcijah, zemljevidih in umestitvi slovenskega prostora v širši evropski prostor teče jasno in nazorno, primerno tudi za bolj laično publiko. Med ambientalnimi postavitvami so nekatere vredne še posebne pozornosti: predstavitev jame Divje babe z izjemno najdbo neandertalske piščali, katere zvok lahko

slišimo v ozadju; maketa stiške železnodobne naselbine s pripadajočimi grobnimi gomilami, ki so povezane z interaktivno poučno multimedijno vsebino; rekonstrukcija dela srednjeveške Ljubljane, ki obenem deluje kot pedagoški kotiček in vizualni povezovalc z mestom zunaj muzeja.

Posebna skrb je namenjena varnosti razstavljenih predmetov, saj so bile vitrine izdelane s poudarkom na protivlomni varnosti in zagotavljanju ustreznih mikroklimatskih razmer.

Razstavo spremljajo štirje premišljeno zasnovani katalogi z izčrпно poljudnoznanstveno vsebino in izjemnimi fotografijami Tomaža Lauka. Poglavja in besedilo so sestavljena z namenom, da bralcem čim bolj približajo življenje ljudi v preteklosti.

Bogat obrazstveni program vključuje široko paleto ciljne publike od predšolskih otrok do starejših, med drugim nagovarja tudi strokovno javnost in tujce, saj je razstava zasnovana dvojezično (slovensko, angleško).

Dolgo pričakovana stalna arheološka razstava Narodnega muzeja Slovenije opredmeti arheologijo na Slovenskem in poudarja vpetost našega prostora na stičišču civilizacij arheoloških obdobj.

Stalna arheološka razstava Narodnega muzeja Slovenije z naslovom Zgodbe s stičišča svetov muzeološko predstavlja široko časovno obdobje od paleolitika do konca srednjega veka na ozemlju današnje Slovenije. Ob zgodbah, ki jih pripovedujejo arheološki predmeti, nas razstavna pot popelje od kamenodobnih začetkov do kovinskih obdobj, ki so naš prostor močno zaznamovala. Obdobje rimske nadvlade je nov civilizacijski mejnik, ki nas privede do nemirnih časov pozne antike in zgodnjega srednjega veka. Razstavna pripoved se sklone s koncem srednjega veka.

Muzeološko dodelana stalna razstava je opremljena s klasično postavitvijo jasnih in nazornih panojev, ki jih dopolnjujejo ambientalne postavitve, multimedija in pedagoški kotički. Štiridelni razstavni katalog je sintetično strokovno delo o arheoloških obdobjih na stičiščih različnih civilizacij. Skladno z vlogo Narodnega muzeja Slovenije kot osrednje slovenske muzejske ustanove je tudi stalna razstava Zgodbe s stičišča svetov osrednja muzejska predstavitev arheoloških obdobj na območju današnje Slovenije.

Avtorska skupina Tržiškega muzeja (manjkajo zunanji sodelavci).

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ENKRATNE DOSEŽKE

AVTORSKA SKUPINA: JANA BABŠEK (VODJA PROJEKTA IN AVTORICA), MAG. VILJA LUKAN, DR. BOJAN KNIFIC, ANŽE BIZJAK, BOŠTJAN MEGLIČ (VSI TRŽIŠKI MUZEJ), DR. MONIKA KOKALJ KOČEVAR (MUZEJ NOVEJŠE ZGODOVINE SLOVENIJE), MOJCA TURK (MTA Design) IN TADEJ PIŠEK (ZAVOD GODOT), ZA STALNO RAZSTAVO *KONCENTRACIJSKO TABORIŠČE LJUBELJ/MAUTHAUSEN 1943–1945*

Tržiški muzej s stalno razstavo *Koncentracijsko taborišče Ljubelj/Mauthausen 1943–1945* s spoštljivim odnosom in muzejskim pristopom ohranja materialno in nematerialno dediščino druge svetovne vojne. Koncentracijsko nacistično taborišče Ljubelj je bilo zgrajeno leta 1943 na obeh straneh ljubeljskega prelaza kot zunanje taborišče uničevalnega taborišča Mauthausen. Postavljeno je bilo iz vojaških razlogov, za gradnjo strateško pomembne cestne povezave nacistične Nemčije z zasedenimi južnimi ozemlji. Do konca vojne je moralo približno 1800 jetnikov, državljanov različnih evropskih držav in pretežno političnih zapornikov, v nemogočih razmerah skopati predor Ljubelj. Širše območje nekdanjega taborišča je od leta 1999 razglašeno za kulturni spomenik državnega pomena.

V letu 2020 so bili pred vstopom na avtentično območje taborišča postavljeni informativni panoji z osnovnimi informacijami o tragičnih vojnih dogodkih v šestih jezikih, ki vstopno točko tako še vidneje označujejo. V bližnji stavbi, nekdanji vojaški karavli, pa je bila v skromnih kletnih prostorih postavljena vsebinsko in oblikovno povsem nova stalna razstava. Osrednji del sodobne, interaktivno zasnovane razstave je posvečen nekdanjemu taborišču, tako njegovemu južnemu kot severnemu delu, na slovenski in na avstrijski strani, ter jetnikom oziroma njihovim usodam. Prikazana sta sistem terorja v brezpravnem sistemu taborišča in gradnja predora Ljubelj, pomemben del razstave pa je tudi predstavitev, kakšna je bila pomoč domačinov iz Tržiča taboriščnikom.

Avtorji razstave so premišljeno in tehtno zastavili koncept, dobro so izkoristili kletni prostor, ki je bil na voljo, in ga povezali z in situ ohranjenim območjem taborišča. Zahtevna vsebina težkega obdobja zgodovine je vsebinsko in oblikovno domišljena: na občuten način je ponujena obiskovalcu, ki ga nagovori in vključi prek zgodb posameznikov, pričevanj, filma in ohranjenih predmetov, med njimi še zlasti z zgodbo ob oknu s taboriščne barake. Pri tem so posebna odlika razstave kratki teksti in moč njihove sporočilnosti. Razstava je tako posvečena preživelim in preminulim taboriščnikom, postavljena je njim v spomin, mlajšim generacijam pa v opomin in razmislek, da se preprečijo podobne razmere v prihodnje. Ob pripravi projekta so avtorji sodelovali tudi z raziskovalci zgodovine taborišča na avstrijski strani.

Razstavni elementi se obiskovalcev dotaknejo tudi na čustveni ravni in ob pedagoških programih spodbudijo razmislek o predstavljeni temi s primerjavo današnjih razmer v družbi. Z ilustracijami so domišljeno prikazane vrednote človekovih pravic in svoboščin in tako nevsiljivo ponujene v razmislek predvsem mlajšim obiskovalcem.

Stalna razstava *Koncentracijsko taborišče Ljubelj/Mauthausen 1943–1945 obravnava eno najtežjih obdobjev v človeški zgodovini. Izjemno dragocena je sporočilnost razstave, pomembna prav za današnji čas, saj razstava opozarja, kaj so vzroki za nastanek skrajnih zgodovinskih dogodkov, ter spodbuja strpnost, razumevanje in težnjo po demokraciji.*

Pogled na del stalne razstave Žirovsko čevljarstvo (2010–2012, avtorica mag. Tita Porenta), na kateri je predstavljen tudi razvoj blagovne znamke tovarne obutve Alpina Žiri.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE – MUZEJSKO DRUŠTVO ŽIRI ZA 50 LET DELOVANJA, ZBIRANJA, VAROVANJA IN RAZSTAVLJANJA MUZEJSKIH ZBIRK

Muzejsko društvo Žiri od ustanovitve leta 1970 skrbi za ohranjanje snovne in nesnovne kulturne ter naravne dediščine Žirov. O pomenu varovanja dediščine izobražuje in ozavešča člane društva in druge Žirovce, raziskuje žirovsko preteklost ter jo predstavlja na stalnih in občasnih razstavah in s publikacijami. Vsako leto prizadevno izda zbornik Žirovski občasnik in ves čas dopolnjuje zbirko knjig Knjižnica Žirovskega občasnika.

Prvi stalni razstavi o čevljarstvu in klekljanju na Žirovskem je društvo odprlo že leta 1973. Stara šola – Muzej Žiri je bila prav od začetka v letu 1970 sedež žirovskega muzeja. Stavba se od drugih loči po svoji baročni skladnosti, ki je bila novič pridobljena po prenovi zgradbe in okolice v letih 2002–2015. V prenovljeni stavbi je Muzejsko društvo skupaj z Občino Žiri in zunanjimi strokovnjaki pripravilo štiri stalne razstave: Pozdravljeni, ljubitelji utrdb! (2007), Žirovski slikarji (2009), Žirovsko čevljarstvo (2010–2012) ter Žiri in Žirovci skozi čas (2012). Dve novejši pridobitvi muzeja sta cesarska listina, podeljena tedanji občini Žiri, iz leta 1840 in kiparska skulptura iz 252 milijonov let starega apnenca s permsko-triasne meje (Anže Jurkovšek, 2016). Muzejsko društvo vsako leto na Poletno muzejsko noč in ob Dnevih evropske kulturne dediščine z razstavami, predavanji, terenskimi ogledom ali pohodi in publikacijami oživlja presenetljivo bogat opus žirovske kulturne dediščine.

Muzejsko društvo Žiri po polstoletnem delovanju odlikujejo pomembni dosežki na področju varovanja kulturne in naravne dediščine. Med razstavljenimi zbirkami je tudi nacionalno pomembna čevljarska zbirka s fondom tovarne Alpina. S strokovnim delom, vzdrževanimi razstavnimi prostori in skrbno začrtanim programom društvo izkazuje pomembno družbeno vlogo v lokalnem in regionalnem okolju.

Pogled na razstavo Tri tisočletja železarstva na Slovenskem.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE – DRUŠTVO SLOVENSKA POT KULTURE ŽELEZA ZA RAZISKOVANJE, OHRANJANJE IN PREDSTAVLJANJE DEDIŠČINE KULTURE ŽELEZA NA SLOVENSLEM IN AKTIVNO SODELOVANJE V ZDRUŽENJU SREDNJEVROPSKA POT ŽELEZA

Društvo Slovenska pot kulture železa je izšlo iz istoimenskega iniciativnega odbora, ustanovljenega leta 2003. V skrbi za raziskovanje, ohranjanje in promocijo železarske kulturne dediščine je povežalo slovenske muzeje, ki hranijo železarsko dediščino, izobraževalne ustanove, jeklarska in kovinskopredelovalna podjetja ter posameznike. Oblikovana je bila skupna promocijska pot, s potencialom in ambicijo za razvoj turistične poti Slovenska pot kulture železa, ki je bila med letoma 2007 in 2012 s Srednjeevropsko potjo železa uvrščena na seznam evropskih kulturnih poti.

V sodelovanju so nastale številne razstave v posameznih institucijah, pa tudi medinstitucionalne razstave, izdane so bile publikacije in organizirani simpoziji. Poudariti je treba pomen prve skupne razstave Tri tisočletja železarstva na Slovenskem v letu 2008, ob kateri je izšel tudi katalog v slovenskem, angleškem in ruskem jeziku. Razstava je gostovala v sodelujočih muzejih in tudi v muzejih na Madžarskem in v Rusiji. Društvo je na Ravnah na Koroškem soorganiziralo mednarodne posvete v letih 2006, 2015 in 2018. Zadnji posvet – 14. mednarodni simpozij ERBE o kulturni dediščini geologije, rudarstva in metalurgije v knjižnicah, arhivih in muzejih – je bil vključen tudi v praznovanje 400. obletnice začetka jeklarstva v Mežiški dolini. S sodelovanjem na srečanjih združenja Srednjeevropska pot železa je dediščina slovenskega jeklarstva postala prepoznavna tudi v evropskem prostoru. Leta 2015 je društvo za Slovenijo sopedpisalo memorandum o varovanju rudarske in metalurške dediščine v srednjeevropskem prostoru, in sicer kot pobudo, naslovljeno na evropsko komisijo in evropski parlament.

Rezultati delovanja društva Slovenska pot kulture železa so izjemen prispevek k pozitivnemu odnosu do tovrstne dediščine na Ravnah na Koroškem in na Slovenskem nasploh. Gre za odmevno promocijo železarske kulturne dediščine doma in v tujini ter za aktivno sodelovanje v združenju Srednjeevropska pot železa.

Andrey Zubitskiy,
Borut Urnaut
in mag. Branko
Žerdoner.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE – VODSTVO SKUPINE SIJ IN ODVISNIH DRUŽB: ANDREY ZUBITSKIY, BORUT URNAUT, MAG. BRANKO ŽERDONER, ZA POSEBNE ZASLUGE PRI OHRANJANJU ŽELEZARSKÉ IN JEKLARSKÉ DEDIŠČINE NA RAVNAH NA KOROŠKEM IN NA JESENICAH, ZA NJENO PROMOCIJO IN PODPORO SLOVENSKE POTI KULTURE ŽELEZA

Vodstvo Skupine SIJ in odvisnih družb je v svoji strategiji sponzorstev in donacij podpora jeklarski dediščini opredelilo kot ključno za kulturo. Aktivno je sodelovalo pri obeleženju različnih dogodkov (150-letnica Kranjske industrijske družbe in 150-letnica industrijske proizvodnje jekla na Slovenskem, 400-letnica jeklarstva v Mežiški dolini). Zaslužno je za prenos kulturne dediščine nekdanjih podjetij Železarne Ravne in Železarne Jesenice (danes družb SIJ Metal Ravne in SIJ Acroni iz Skupine SIJ) v hrambo in upravljanje Koroškega pokrajinskega muzeja in Gornjesavskega muzeja Jesenice ter za promocijo kulturne dediščine.

Na Ravnah na Koroškem je družba že pred dvema desetletjema na občino Ravne na Koroškem brezplačno prenesla v last območje Stare železarne in s tem omogočila razvoj muzejske interpretacije jeklarske dediščine. Skupina je aktivno sodelovala pri nastanku in izvedbi stalne postavitve z naslovom Mati fabrika – Železarna Ravne. Tudi na Jesenicah družba že desetletja sodeluje pri varovanju tehniške dediščine, predvsem kot podpornica razstavnih projektov. Skupina je s sodelovanjem pri razstavnih in promocijskih aktivnostih, z donacijami gradiva in finančnimi sredstvi omogočila ohranitev tehniške dediščine jeklarstva in obogatila dejavnost obeh muzejev.

S tem je izkazala svoj družbeno odgovoren odnos do tovrstne kulturne dediščine. Zgodovina železarstva in jeklarstva je tako na Ravnah na Koroškem kot na Jesenicah s podporo v okviru *Slovenske poti kulture železa* povezana tudi s širšim slovenskim in evropskim prostorom.

Vodstvo Skupine SIJ in odvisnih družb je podpora jeklarski dediščini opredelilo kot ključno in jo tudi aktivno udejanja. Zaslužno je za prenos kulturne dediščine nekdanjih železarskih podjetij v hrambo in upravljanje muzejev, za podporo Slovenske poti kulture železa in za promocijo kulturne dediščine.

Skupina strokovnjakov pri ohranjanju železarske in tehniške kulturne dediščine v Štorah, 2009.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE – SLAVICA GLAVAN, DIREKTORICA IZOBRAŽEVALNEGA CENTRA ŠTORE, PROF. DR. JAKOB LAMUT in VODSTVO PODJETJA ŠTORE STEEL ZA POSEBNE ZASLUGE PRI OHRANJANJU ŽELEZARSKÉ IN TEHNIŠKE KULTURNE DEDIŠČINE V ŠTORAH TER NJENE PROMOCIJE V SLOVENIJI IN TUJINI

Skupina strokovnjakov že skoraj dve desetletji z zagnanostjo in ljubeznijo ohranja, varuje in uspešno predstavlja domači in tuji javnosti industrijsko kulturno dediščino na območju Štor. Rezultat njihovega zavzetega dela je bila ustanovitev Železarskega muzeja Štore leta 2004, ki deluje kot zasebna ustanova v partnerskem projektu podjetja Štore Steel in Izobraževalnega centra Štore. Dejavnost muzeja se v celoti financira iz zasebnih virov, kar kaže na izjemno pozitiven odnos lokalnega gospodarskega okolja do ohranjanja in negovanja zgodovinskega spomina ter kulturne dediščine.

Skupino odlikujejo skrbno raziskovanje zgodovine ter dokumentiranje in digitaliziranje kulturne dediščine. Ob stalni razstavi v muzejski galeriji pogosto najdejo prostor tudi občasne likovne, fotografske in muzejske razstave s številnimi obrazstavnimi programi. Pri tem so v ospredju ustvarjalne delavnice za mlade, na katerih se rojevajo kreativne rešitve in ideje, ki jih predstavijo na portalu »Center ustvarjalnosti FERRUM«.

Podjetje Štore Steel je z donacijami podprlo aktivnosti Slovenske poti kulture železa: podprlo je razstavi Tri tisočletja železarstva na Slovenskem in Ko zapoje kovina ter predstavitev z naslovom Tisočletja metalurgije na Slovenskem v Narodnem muzeju Slovenije. Tako v Sloveniji kot v tujini (na Madžarskem, v Rusiji in Avstriji) je omogočilo tudi promocijo dediščine, povezane s kulturo železa v Štorah.

Skupina ohranja in varuje industrijsko kulturno dediščino železarstva na območju občine Štore, za predstavitev dediščine javnosti je bil leta 2004 ustanovljen tudi Železarski muzej Štore, in sicer kot zasebna ustanova v partnerskem projektu podjetja Štore Steel in Izobraževalnega centra Štore. Muzej je tako osrednji prostor skupnega spomina in pomemben del železarske zgodbe v slovenskem in mednarodnem prostoru.

Robert Šupe in direktorica muzeja Alenka Černelič Krošelj pri predaji donacij Posavskemu muzeju Brežice.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE - ROBERT ŠUPE ZA DONACIJO POSAVSKEMU MUZEJU BREŽICE

Donacije muzejskega gradiva so zelo pomemben del muzejskih zbirk, še zlasti če gre za doniranje osebne ali družinske dediščine. S tem donator podari del svoje identitete in preteklosti. Če poleg tega prevzame tudi vlogo mecena, pa gre za osebo, ki vlogo in vrednost dediščine prepozna v (naj)širšem smislu.

Med take dragocene prijatelje Posavski muzej Brežice šteje tudi Roberta Šupeta, profesorja geografije in zgodovine na Gimnaziji Novo mesto, s katerim sodelujejo že vrsto let. Od septembra 2017 do danes je profesor Šupe muzeju podaril že več kot 700 predmetov, med katerimi so razglednice iz Slovenije (tudi iz Posavja) in od drugod, kovanci iz različnih obdobij in držav, očetove medalje, osebni dokumenti in pištola, mamin nakit in drugi dekorativni predmeti. Izbor donacije z življenjsko zgodbo staršev, očeta Anteja Šupeta (1932–2015) in mame Marije Šupe, roj. Kovačič (1942–2018), je bil predstavljen tudi na razstavi v Posavskem muzeju (2019–2020). Kot mecen je Robert Šupe finančno omogočil nakup bibliofilske izdaje (št. 28) petih knjig celovitega prevoda Slave vojvodine Kranjske in reprodukcijo Valvasorjeve Velike grbovne knjige. Omogočil je tudi prenovo prostora strokovne knjižnice (v izvajanju) in se zavezal k financiranju prenove grajske ure na severnem delu dvorišča Brežiškega gradu, ki bo predvidoma izvedena v letu 2022.

Predmetne in finančne donacije Roberta Šupeta z opredeljeno namembnostjo so velika izjema in pridobitev za Posavski muzej Brežice, ki že dobrih 71 let s svojim povezovanjem in združevanjem, tudi ob bogatih muzejskih predstavitev, skrbi za dediščino Posavja, Posavk in Posavcev ter širše.

Robert Šupe že vse življenje čuti povezanost s Posavskim muzejem Brežice in izkazuje izjemno spoštovanje do dediščine. Muzeju je podaril več kot 700 predmetov. Omogočil je nakup bibliofilske izdaje prevoda Slave vojvodine Kranjske in reprodukcije Velike grbovne knjige Janeza Vajkarda Valvasorja. Podprl je tudi prenovu strokovne knjižnice in obnovo grajske ure.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE - TOMI LOMBAR ZA DONACIJO FOTOGRAFSKEGA OPUSA IZ TREH DESETLETIJ SAMOSTOJNE SLOVENIJE MUZEJU NOVEJŠJE ZGODOVINE SLOVENIJE

Dogajanje različnih podob življenja v tridesetih letih samostojne Slovenije je na svojevrsten način zajeto in dokumentirano v fotografijah Tomija Lombarja. Ta dragocena pričevanja časa je fotograf podaril Muzeju novejšje zgodovine Slovenije. Opus obsega več kot 200.000 negativov in digitalnih fotografij iz celotnega obdobja njegove fotoreporterske kariere (1989–2020).

Tomi Lombar je pomemben in prepoznaven ustvarjalec vizualnih – fotoreporterskih pripovedi. Fotografiral je za različne časopise in revije (Antena, Dnevnik, Republika, Delo Revije). Leta 1995 je za najdaljše poklicno obdobje prišel v časopisno podjetje Delo, kjer je tri leta deloval tudi kot urednik fotografije. Občasno je sodeloval z European Pressphoto Agency (EPA). Fotografije je večkrat razstavljal in prejel več nagrad, med drugimi je tudi prejemnik prve nagrade za Delovo fotografijo leta 2017.

Reporterske fotografije Tomija Lombarja vizualizirajo širok spekter družbenega, športnega, kulturnega, političnega, pa tudi vojnega dogajanja. Podarjeni opus Tomija Lombarja je v Muzeju novejšje zgodovine Slovenije prvi obsežni fond fotografij nacionalnega pomena iz treh desetletij samostojne Slovenije, pri čemer bo avtorjeva fotografska dediščina ohranjala in bogatila pričevanje o zgodovinskem razvoju Slovenije.

Kristina Naglost
ob repliki slike
Toneta Kralja
Srečanje, izdelani
v reliefu.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE – KRISTINA NAGLOST
ZA IZJEMEN DOSEŽEK NA PODROČJU SNOVANJA IN IZDELAVE TIPNE
UMETNIŠKE SLIKE ZA OSEBE S SLEPOTO IN SLABOVIDNOSTJO

Sprva je bilo mišljeno, da bi izvorno sliko Toneta Kralja z naslovom Srečanje, veliko 3 m × 1,5 m, pomanjšali in natisnili s 3D-tiskalnikom, da bi bila slika po pravilih dostopna hkrati taktilni zaznavi obeh rok osebe s slepoto. Po evalvaciji slepih in slabovidnih članov Medobčinskega društva slepih in slabovidnih Nova Gorica, njegovega predsednika Igorja Miljavca in muzejskega pedagoga Davida Kožuha (Goriški muzej), pa je prilagojena slika ostala v velikem formatu. S pomanjšanjem bi se namreč izgubila večina detajlov, ti pa so za razumevanje slike izjemno pomembni. Da bi bilo mogoče prikazati perspektivo osebam s slepoto, se je ustvarjalka odločila, da bo naredila sliko v reliefni tehniki v treh globinah. S taktilnim zaznavanjem reliefa je mogoče jasno razbrati kompozicijo figur, nekatere njihove položaje in dinamiko kretenj ter njihovo prepletenost ob pomembnem dogodku, srečanju grofa s puntarji. Pri kmetu na desni je poudarila njegovo oblačilo s preprosto tkanino in na levi strani slike z žametom nakazala višji sloj grofa. Konjsko uzdo in vajeti je izrezala iz usnja, v zvonik cerkve je obesila zvončka. Na razstavi je predstavitev slike podprta z zvočnim opisovanjem (avdiodeskripcijo), ki prinaša oris umetnika Toneta Kralja, opis slike in posnetek pesmi Le vkup, le vkup uboga gmajna. Za osebe s slabovidnostjo je na voljo besedilo v povečanem tisku, za osebe s slepoto pa v brajici. Za videče je ob tipni sliki še reprodukcija originalnega dela. Ob predstavitvi slike je bilo organizirano vodstvo s kustosom pedagogom, ki je slepim vodil roko po sliki in jim jo zraven opisoval, hkrati pa je tudi preverjal, kako razumejo motiv, perspektivo in globino slike. Dogodek za širšo publiko je bil izveden tudi v okviru Poletne muzejske noči 2020. Prilagojena reliefna slika za osebe s slepoto in slabovidnostjo je unikum v slovenskem prostoru, pomembna pa je tudi vodena predstavitev.

Replika slike Toneta Kralja z naslovom Srečanje, izdelana v reliefu, delo Kristine Naglost, je prilagojena za osebe s slepoto in slabovidnostjo. Nastala je kot magistrsko delo na smeri Inkluzivna pedagogika Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem (mentorica doc. dr. Aksinja Kermauner), pomeni pa novost v slovenskem prostoru in prinaša nove pristope v muzejski pedagogiki.

Člani avtorske skupine
interdisciplinarnega
projekta postiljonova pot.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE –
PROF. DR. URŠKA STANKOVIČ ELESINI, IZR. PROF. DR. URŠKA
VRABIČ BRODNJAK, PROF. DR. JOŽE RUGELJ, PROF. KARIN
KOŠAK, IZR. PROF. JANI TOROŠ, POLONA ZUPANČIČ,
DAVID KRISTAN, MIHA HLEDE, ANDREJA KOROŠEČ,
ENI PROTIČ, SARA PIŽMOHT, PETRA RUSJAN,
KATJA LIPOVŠEK IN INES ČEPELJIN ZA INTERDISCIPLINARNI
PROJEKT KAM JE IZGINIL POSTILJONOV POŠTNI ROG?

Igrifikacija v muzejih izboljša muzejsko izkušnjo in pripomore k neformalnemu učenju. Kadar v igrifikacijo vključimo sodobne tehnologije, postane muzejska izkušnja zabavna, poučna, zanimiva in prijetnejša za obiskovalce vseh starosti.

Takšno izkušnjo doživijo obiskovalci Muzeja pošte in telekomunikacij v Polhovem Gradcu, dislocirani enoti Tehniškega muzeja Slovenije, kjer so skupaj z Naravoslovnotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani razvili postiljonovo pot. Obiskovalcu na poti z različnimi namigi pomagajo liki iz preteklosti, odgovore pa mora poiskati v muzeju. Pri tem bere, posluša, opazuje in raziskuje ter išče in odkriva. Pot je interaktivna in vključuje tako uporabo muzejskih predmetov v povezavi s sodobnimi tehnologijami, kot je denimo mobilni telefon z aplikacijo Kam je izginil postiljonov poštni rog?, ki obiskovalca usmerja na poti izzivov, kot virtualno resničnost, s katero spozna notranjost mobilnega telefona, ter s prizmo ustvarjen hologramski prikaz različnih vsebin iz zgodovine pošte in telekomunikacij.

Izvedba projekta, ki se je začel leta 2018 in končal 2020, je bila kompleksna in interdisciplinarna. Avtorji postiljonove poti so prispevali znanje s področij grafične tehnologije in oblikovanja, računalništva v izobraževanju, slovenistike, ambientalnega in tekstilnega oblikovanja, muzeologije in trženja. Projekt sta sofinancirali Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

Postiljonova pot v Muzeju pošte in telekomunikacij je zabavna interaktivna muzejska izkušnja za obiskovalce in hkrati izraz uspešnega interdisciplinarnega sodelovanja strokovnjakov z različnih miselno nezdružljivih področij pri popularizaciji tehniške dediščine.

Foto: Katja Žvan GMJ

Saša Mesec in Natalija Štular, avtorici razstave 10 sidrišč slovenskega alpinizma.

VALVASORJEV NAGELJ – SAŠA MESEC IN NATALIJA ŠTULAR IZ SLOVENSKEGA PLANINSKEGA MUZEJA ZA RAZSTAVO 10 SIDRIŠČ SLOVENSKEGA ALPINIZMA

Deseto obletnico odprtja Slovenskega planinskega muzeja je zaznamovala razstava 10 sidrišč slovenskega alpinizma, na kateri sta avtorici Saša Mesec in Natalija Štular predstavili poseben izbor mejnikov slovenskega alpinizma.

Na razstavi spoznamo, da alpinizem ni le šport, plod nešteti gibov močnega telesa in še močnejšega duha, ki alpinistom omogočajo, da se spoprijemajo z nepredvidljivo naravo in številnimi nevarnostmi, ampak je tudi sprejemanje odločitev o tem, kako se naravi približati in prilagoditi, kako preživeti v njej. Pri tem so v alpinizmu ključni trenutki varnosti v sidriščih kot razpotje pred nadaljevanjem ali sestopom, na čemer temelji tudi izbira naslova razstave o slovenskem alpinizmu. Poleg tega razstava, ponazorjeno na časovnem traku, povzema izjemno pot, različne oblike delovanja slovenskih alpinistov in njihove številne dosežke, ki jih izpostavlja in konkretizira v desetih izbranih osebnih ali skupinskih zgodbah. Vsako izmed zgodb sta avtorici opremili z zgodovinskim uvodom in fotografskim gradivom ter ilustracijami Mitje Bakuna, zbranimi tudi v spremljajočem koledarju.

Razstava se odlikuje po tem, da gre za prvo pregledno razstavo nasploh, ki je slovenski alpinizem umestila v svetovno dogajanje in svetovni kontekst.

Pri tem sta avtorici zbrali veliko avtentičnega materialnega gradiva in pričevanj slovenskih alpinistov, ki so vsak po svoje doživljali izjemne podvige, pa naj je šlo za osvajanje domačih ali tujih očakov. Razstava je spodbudila široko alpinistično javnost, da se zbirka z donacijami in pričevanji na muzejskih večerih še izpopolnjuje. Zanimanje za temo je izjemno.

Razstavo si je samo v letu 2020 v živo ogledalo 15.000 obiskovalcev, njena objava na svetovnem spletu pa je omogočila ogled še približno 5000 zainteresiranim. Gradivo je bilo pregledno objavljeno v katalogu. Udeleženci pedagoških programov ustvarjajo animirane filme, razstava je bila tudi navdih za nastajajočo zbirko stripov o alpinističnih legendah.

*Slovenci smo v vrhu svetovnega alpinizma.
To lepo prikaže tudi razstava,
ki s spremljajočimi programi in katalogom
daje prostor za poglobljen dialog
o alpinizmu in je pritegnila veliko strokovne
in javne pozornosti. Muzejska razstava
10 sidrišč slovenskega alpinizma
v Slovenskem planinskem muzeju vključuje
tudi poudarek o socialni empatiji, saj duh
planinstva in alpinizma širi daleč naokoli.*

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI AVTORSKA SKUPINA: DR. TOMAŽ LAZAR,
GAŠPER OITZL, MAG., DR. JERNEJ KOTAR
(VSI NARODNI MUZEJ SLOVENIJE),
PROF. DR. PETER FAJFAR in PROF. DR. JOŽEF MEDVED
(OBA NARAVOSLOVNOTEHNIŠKA FAKULTETA UL),
ZA RAZSTAVNI PROJEKT *KO ZAPOJE KOVINA:*
TISOČLETJA METALURGIJE NA SLOVENSLEM

Razstava predstavlja predmete Narodnega muzeja in številne predmete iz drugih muzejev v Sloveniji ter vključuje čas od najstarejših pričevanj o kovinarstvu na Ljubljanskem barju do začetkov industrializacije v 19. stoletju. Obdelovanje kovin ima v slovenskem prostoru bogato tradicijo, ki sega skoraj šest tisočletij v preteklost, od nekdaj pa pomeni tudi enega od osrednjih stebrov gospodarstva.

Narodni muzej Slovenije je zato z Oddelkom za materiale in metalurgijo Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani zasnoval interdisciplinaren razstavni projekt, s katerim razširja zavest o vlogi in pomenu dosežkov sodobne industrije, od tehnik ulivanja in preoblikovanja kovin ter proizvodnih tehnik do želje spodbuditi mlade za vstop v deficitarne poklice v metalurški stroki. Bogastvo razstavnega projekta *Ko zapoje kovina: tisočletja metalurgije na Slovenskem* poudarja obsežen katalog. Razstavo so spremljali številne multimedijske vsebine ter širok program spremljevalnih dejavnosti z vodstvom, predavanji in delavnico, odlikuje pa jo tudi sodelovanje z gospodarstvom.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI AVTORSKA SKUPINA: DR. IRENA ŽMUC (VODJA
PROJEKTA IN AVTORICA), MOJCA FERLE, VESNA IVKIČ,
EVA BOLHA (VSI MUZEJ IN GALERIJE MESTA LJUBLJANE),
ZA RAZSTAVO *KNJIGA. ZNANJE. RAZUM.*
OD PROTESTANTIZMA DO RAZSVETLJENSTVA
(1500–1800)

Gledališko zasnovana razstava je prikazovala procese in dogodke, ki so razvijali in spodbujali kulturni in duhovni razvoj v Ljubljani od konca 15. do konca 18. stoletja.

Njeno jedro so oblikovali prebivalci Ljubljane, tako Ljubljančani sami kot prišleki, ki so v mesto prinašali novice in nova znanja. V muzejsko zgodbo so bili premišljeno vtakani osrednji predstavniki znanja in napredka tistega časa: Adam Bohorič, Marko Gerbec, Marko Pohlin in Valentin Vodnik. Prav tako je razstava poudarila tudi široko problematiko ženskega vprašanja, tako šol za dekleta kot nekaterih zanimivih, a redkeje obravnavanih tematik s socialnega obrobja. Razstavo so dopolnjevali zloženska, obsežen katalog, ki je bil med drugim zasnovan kot vodnik po razstavi, ter andragoški in pedagoški programi. Ob obravnavani temi so snovalci razstave izpeljali tudi znanstveni posvet, ki je z vsebinsko bogatim zbornikom zaokrožil in dopolnil muzejski projekt.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI

AVTORSKA SKUPINA: GAŠPER PETERNEL (VODJA PROJEKTA IN AVTOR), ARIANA FURLAN PRIJON, U.D.I.A., DUŠAN GROBOVŠEK, UNIV. DIPL. OBLIKOVALEC, ANDREJ ŠTULAR, VEČMEDIJSKI UMETNIK IN ILUSTRATOR, ZA STALNO RAZSTAVO *PREŠEREN – PESNIK*

Ob 220. obletnici rojstva slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna je Gorenjski muzej popolnoma prenovil stalno razstavo v Prešernovem spominskem muzeju v Kranju.

Tu je živel Prešeren v prvem nadstropju hiše trgovca in pivovarja Franca Mayerja od jeseni 1846, ko je dobil odobreno službeno mesto odvetnika. Tretja postavitev stalne razstave od prve, ki je bila odprta v letu 1964, je ob novih dojemanjih in interpretaciji Prešerna in njegove dediščine zahtevala ponoven premislek o predstavitvi pesnika.

Ob preišljenem konceptu in danih prostorskih možnostih na razstavi izstopajo posamezni elementi: dobro izhodišče so portreti Prešerna na začetku razstavnega prostora, uspešen je prikaz Prešernovih Poezij v stebri, kar ponazarja tudi steber slovenstva; domiselno je opolnomočeno sodelovanje s šolami in izdelki učencev, ki so vključeni na razstavi; dodani so sodobni tehnološki elementi. Celoten prikaz Prešernovega dela od bivanjske kulture in njegovega ustvarjalnega opusa do dela v odvetniški pisarni je zaokrožen, hkrati pa je z njim poudarjeno, da je bil Prešeren po poklicu sicer pravnik, v resnici pa je bil v vsej svoji biti – pesnik. Poezijo in ustvarjanje razstava prenaša v sodobni čas in daje mesto tudi Prešernovim naslednikom, zaslužnim ustvarjalcem, ki so dobili nagrado, imenovano po njem.

50
LET

27

Ocenjevalni kriteriji

1. *Konceptualna enotnost projekta (vsebinska, prostorska, oblikovna in sporočilna).*
2. *Skrb za razstavne eksponate s konservatorskega in muzeografskega stališča.*
3. *Stopnja interpretativnosti in kontekstualnosti razstavnih vsebin in vloga muzejskega predmeta kot temeljnega akterja muzejskih postavitev.*
4. *Usklajenost razstavnega sporočila z oblikovalskim konceptom.*
5. *Uravnoteženost znanstvene raziskave in študije družbenih potreb in pričakovanj javnosti.*
6. *Stopnja interdisciplinarnosti in povezovalnosti raziskovalnih, dediščinskih in drugih ustanov in posameznikov.*
7. *Obstoj treh najpomembnejših publikacij: kataloga, vodnika, zloženke (njihova interpretativna vsebina in usklajenost oblikovanja z razstavnim oblikovanjem).*
8. *Dostopnost (fizična, intelektualna ...).*
9. *Družbena aktualnost in angažiranost predstavljene teme.*
10. *Stopnja vključenosti ranljivih javnosti in družbena empatija.*
11. *Odsev vizije in poslanstva projekta (razstave) v storitvah za obiskovalce, v razvoju novih obiskovalcev in njihovem izobraževanju.*
12. *Vključenost lokalne skupnosti, prostovoljcev in/ali zainteresirane javnosti v projekt.*
13. *Evropske perspektive in pomembnost projekta za izmenjavo in sodelovanje s sorodnimi ustanovami doma in v tujini.*
14. *Vključevanje sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije in njena smiselna raba oz. uporabnost tehnične opreme pri projektu za nadaljnjo oz. njeno vnovično uporabo pri delu v muzeju.*
15. *Uporaba novih pobud pri projektu, ki bodo v prihodnje muzeju zagotovile okoljsko (vlaganje v energijsko varčne razstave) in socialno (zagotavljanje več obiskovalcev, različnih ciljnih skupin v muzeju) trajnost.*

Foto: Tomaz Lauko

*Delo komisije v letu 2021, Narodni muzej Slovenije,
7. maj 2021.*

*Komisija za podeljevanje Valvasorjevih nagrad,
priznanj in diplom 2018–2021 (od leve proti desni):*

- mag. Tita Porenta, muzejska svétnica,
Muzeji radovljíške občine*
- Marjeta Bregar, muzejska svetovalka,
Dolenjski muzej Novo mesto*
- mag. Marjetka Balkovec Debevec,
muzejska svétnica, Slovenski íolski muzej*
- Goran Milovanovié, muzejski svetovalec,
Galerija Boíidar Jakac, Kostanjevica na Krki*
- dr. Karla Oder, muzejska svétnica,
Koroíski pokrajinski muzej*
- dr. Maía Sakara, muzejska svetovalka,
Pokrajinski muzej Koper*
- mag. Miha Mlinar, muzejski svétnik,
predsednik komisije, Tolminski muzej*

Kolofon:

Izdalo in zaloíilo: Slovensko muzejsko društvo

Zanj: dr. Flavio Bonin, predsednik SMD

Uredila: Marjetka Balkovec Debevec in Miha Mlinar

Uredniíski odbor: Marjetka Balkovec Debevec, Marjeta Bregar,

Goran Milovanovié, Miha Mlinar, Karla Oder, Tita Porenta in Maía Sakara

Lektoriranje: Martina Oberman ínidarčí

Oblikovanje: Počívašek R.

Tisk: Medium, d. o. o.

Naklada: 200 izvodov

Izdajo je omogoóilo: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije

Ljubljana, september 2021